

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԸ ԼՈՒԳԱԶՈՎ ԻՑՈՑՈՒՄ՝

Լուգաշովիցոյում կոնֆերանս գումարվելու տեղեկութիւնը և նրան պատգամավորներու դարկելու հրավերը Նոբին Ս. Օծութիւն Գեորգ Զ. կոնֆերանսի նախապատրաստող հանձնաժողովից ստացել էր նախապես: Վեհափառ Հայրապետը հեռագրով տվել էր իր համաձայնութիւնը պատգամավորութիւն ուղարկելու մասին և նշանակել պատգամավորութեան կազմը: Պատգամավորութիւնը գլխավորում էր ամենապատիվ Ռուբեն Արքեպիսկոպոս Դրամբյանը:

Հայոց Եկեղեցու պատգամավորութիւնը Էջմիածնից դուրս եկավ ճեպընթաց երկաթուղով դեպի Մոսկիւ հունիսի 25-ին: Երեք օր հետո, հունիսի 28-ին, պատգամավորութիւնը ժամանեց Մոսկիւ և հուլիսի 1-ին, առավոտյան վաղ լուսաբացին, մարդատար սավառակով, թռավ դեպի Պրագա (Չեխոսլովակիայի մայրաքաղաքը): Պրագայի օդանավակայանում սավառակը վայրեջք

կատարեց ժամը 11-ին: Նախապես հեռագրված էր Հայոց Եկեղեցու պատգամավորութեան թուիքի մասին: Օդանավակայանում պատգամավորութեանը դիմավորելու էին եկել Չեխոսլովակիայի ժողովրդական դեմոկրատական կառավարութեան ներկայացուցիչ Պլիհալը, Սովետական դեսպանութեան ներկայացուցիչը, Մորավիայի արքեպիսկոպոս Չեսոմիր Կրաչմար Օլոմուչսկին, Ալեքսի Էպիսկոպոս Պրաշնսկին և այլ հոգևորականներ:

Կառավարութեան ներկայացուցիչը և վերև հիշված Էպիսկոպոսները հակիրճ խոսքով ողջունեցին Հայոց Եկեղեցու պատգամավորութեան ժամանումը Պրագա: Ամենապատիվ Ռուբեն Արքեպիսկոպոսը շնորհակալութիւն հայտնեց սիրալիր ընդունելութեան համար և հուշ հայտնեց, որ Լուգաշովիցոյում գումարված քրիստոնյա եկեղեցիների ներկայացուցիչների կոնֆերանսը կասի իր վճռական խոսքը խաղաղութեան պաշտպանութեան համար, որը աշխատավոր մարդկութեան միակ իղձն է ներկա ժամանակում:

Օդանավակայանի հյուրասենյակում մոտ կես ժամ հյուրասիրվելուց ու մի փոքր հանգստանալուց հետո, Հայոց Եկեղեցու պատգամավորութիւնը, վերև հիշված երկու Էպիսկոպոսների ուղեկցութեամբ, սավառակով թռավ դեպի Լուգաշովիցո, կոնֆերանսի գումարման վայրը, որը գտնվում էր Պրագայից մոտ 400 կիլոմետր հեռավորութեան վրա: Ժամ ու կես թուրքից հետո, պատգամավորութիւնը հասավ Լուգաշովիցոյի օդանավակայանը: Այստեղ պատգամավորութեանը դիմավորեց տեղական իշխանութեան ներկայացուցչութիւնը:

Լուգաշովիցոյի օդանավակայանից պատգամավորութիւնը ավտոմեքենաներով գնաց

1. Սույն թվի հուլիսի 1—2-ին Չեխոսլովակիայի Լոգաշովիցո ամառանոցում տեղի ունեցավ քրիստոնյա եկեղեցիների ներկայացուցիչների կոնֆերանսը, օրակարգ ունենալով՝ ա) քրիստոնյա հավատացյալների վերաբերմունքը սոցիալական արդարացի հասարակութեան ստեղծման գործում և բ) քրիստոնյա եկեղեցիների խնդիրները խաղաղութեան համար մղվող պայքարում:

Կոնֆերանսին մասնակցում էին 300 պատգամավոր աշխարհի զանազան մասերից: Սովետական Միութեան քրիստոնյա եկեղեցիներից մասնակցում էին Ռուսաց և Հայոց Եկեղեցու պատգամավորութիւնները: «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրութիւնն անհրաժեշտ է համարում ներկա համարում տեղավորել իր աշխատակցի թղթակցութիւնը: Հայոց Եկեղեցու պատգամավորութեան մասին՝ կապված կոնֆերանսի գործունեութեան հետ—ԽՄԲ.

**Զեխտսլովակյան կառավարության ներկայացուցիչը ողջունում է
Հայոց եկեղեցու պատգամավորությանը**

դեպի ամառանոցը՝ կոնֆերանսի գումարման վայրը:

Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը խոգաշովից ունի կանգ առավ «Պալատ» կոչվող հյուրանոցում: Պատգամավորությունն անմիջապես փնայ կոնֆերանսի դահլիճը, ուր, ինչպես պարզվեց, կոնֆերանսը քիչ առաջ արդեն սկսվել էր: Կոնֆերանսին մասնակցում էին քրիստոնյա եկեղեցիների տարբեր դավանանքի պատկանող աչքի ընկնող եկեղեցականներ՝ Կրուտիցկի և Կոլոմենայի միտրոպոլիտ ղովտ. Նիկողայը, Քենտերբրիի ավագերեց Զոնսոնը, Մադյարի Բերեցկի եպիսկոպոսը, ռումինական Պատանեակու եպիսկոպոսը, բուլղարական միտրոպոլիտ Կիրիլը և ուրիշները:

Կոնֆերանսի նախագահ էր ընտրված Զեխտսլովակիայի Առողջապահության մինիստր Ի. Պոլյպարը (Կաթոլիկ եկեղեցու քահանայ): Հայոց եկեղեցու պատգամավորության դահլիճ մտած ժամանակ կոնֆերանսի նախագահը ընդհատեց նիստը և հայտարարեց նրա ժամանման մասին: Կոն-

ֆերանսի պատգամավորությունը, հոտընկալու, ծախահարություններով դիմավորեց Հայոց եկեղեցու պատգամավորությանը: Պատգամավորության ղեկավար Ռուբեն Արքեպիսկոպոսին տեղ հատկացվեց կոնֆերանսի նախագահության կազմում:

Այդ օրը, ողջուններից հետո, կոնֆերանսում դրված էր, հիմնականում, մեկ զեկուցում — դոկտոր Ա. Գորակի զեկուցումը՝ «Քրիստոնյաների վերաբերմունքը սոցիալական արդարացի հասարակության կառուցման ջանքերում» թեմալով: Զեկուցողը նշեց, որ քրիստոնյաները ակտիվ մասնակցություն պիտի ունենան սոցիալիզմի կառուցման գործում, որովհետև սոցիալիզմը վերացնում է դարավոր անարդարությունը, վերացնում է տնտեսական ճգնաժամերը և լուսավոր ուղի հարթում արագա մարդկության համար:

Զեկուցման կապակցությամբ ելույթ ունեցան բազմաթիվ պատգամավորներ, որոնք բոլորն էլ գտան քրիստոնյաների ակտիվ մասնակցության անհրաժեշտությունը նոր

Չեխոսլովակիայի Առողջապահության մինիստր Պոլյգար
Բահանան, որը ղեկավարեց կոնֆերանսը

հասարակության ստեղծման գործում, որը
իսկին համապատասխանում է քրիստոնեու-
թյան հիմնական սկզբունքներին:

Ելույթներն այդ օրը շարունակվեցին ճա-
շից հետո մինչև ուշ երեկոյան:

Հաջորդ օրը, հուլիսի 2-ին, լավեց Չեխոս-
լովակյան Եկեղեցու եպիսկոպոս զոկտոր Մի-
լոսլավ Նովակի զեկուցումը՝ «Խաղաղության
պաշտպանության համաշխարհային կոմի-
տեն և եկեղեցու դերը նրա մեջ» թեմայով:
Զեկուցողը բազմաթիվ մեջբերումներ անե-
լով ավետարաններից, ցույց տվեց, որ աշ-
խարհի վրա խաղաղություն հաստատելու
հիմնական սկզբունքը բխում է քրիստո-
նեությունից, ուստի և քրիստոնյաներն

այժմ ակտիվ մասնակցություն պիտի ցու-
ցաբերեն խաղաղությունը պաշտպանելու
գործում:

Զեկուցման կապակցությամբ բացված վի-
ճաբանություններին մասնակցեցին բոլոր
եկեղեցիների ներկայացուցիչները, որոնց
թվում Հայոց եկեղեցու պատգամավորու-
թյունից ամենապատիվ Ռուբեն Արքեպիս-
կոպոսը, որի ելույթը ընդունվեց ծափահա-
լություններով:

Խաղաղության պաշտպանության առթիվ
կոնֆերանսում բացված վիճաբանություն-
ները շարունակվեցին ճաշից հետո և վերջա-
ցան բանաձևի ընդունմամբ, որին պատգա-
մավորները քվեարկեցին միաձայնությամբ:

կոնֆերանսը ընդունեց բոլոր քրիստոնեական եկեղեցիներին ուղղված կոչ:

Այդ կոչը և Չեխոսլովակիայի կառավարությանը ուղղված ողջույնի հեռագրերը ընդունվելուց հետո, կոնֆերանսը փակվեց:

տանից, Քենտերբերիի ավագերեց ղովտ Հ. Ջոնսոնը և ուրիշները: Մանիֆեստացիայում եզրափակվել խոսք ասաց մինիստր Պլոյգա-րը:

Ժողովուրդը ցնծությամբ և ծափահարու-

Միտրոպոլիտ Նիկոլայ և կոնֆերանսի նախագահության մի քանի անդամներ ողջունում են կոնֆերանսի մասնակիցներին

Հաջորդ օրը, հուլիսի 3-ին, Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը մասնակցեց Վեիգրադ քաղաքում տեղի ունեցող մեծ մանիֆեստացիային խաղաղության պաշտպանության համար: Մանիֆեստացիային, ըստ թերթերում եղած հաղորդագրության, մասնակցում էին ավելի քան 140,000 հոգի: Այդ օրը Վեիգրադում տոնվում է տեղի քրիստոնյա առաջին քաղաքիչների՝ Կիրիլի և Մեթոդիայի հիշատակը:

Մանիֆեստացիայում ելույթ ունեցան տեղացի և հյուր մի շարք հռետորներ, որոնց թվում՝ Չեխոսլովակիայի Մինիստրների Սովետի նախագահ Ա. Զապոտոցկին, Մինիստրների Սովետի փոխնախագահ Զ. Ֆերլինգերը, Միտրոպոլիտ Նիկոլայը՝ Պրաժոսլավ եկեղեցու կողմից, Ա. Լոմպարտին Լեհաս-

թյուններով էր ընդունում հռետորների խոսքերը խաղաղության վստահելի հենարան հանդիսացող ՍՍՌՄ-ի և նրա հանճարեղ առաջնորդ Ի. Վ. Ստալինի մասին: Հաճախ կարելի էր լսել ժողովուրդի լողունգները ութմով ծափահարության հետ:

«Ատ ժիե սվատի մեր» («Կեցցե՛ սրբազան խաղաղությունը»):

«Ատ ժիե Սովետսկի Սոյուզ» («Կեցցե՛ Սովետական Միությունը»):

«Ատ ժիե տովարիշշ Ստալին» («Կեցցե՛ ընկեր Ստալինը»):

Ի դեպ, հռետորներից պ. Ֆերլինգերը, խոսելով Լուգաշովիցոյի կոնֆերանսի և նրան մասնակցող արտասահմանի պատգամավորությունների մասին, չեղմ խոսքերով հերկայացրեց Սովետական Միությունից հ-

կած Ռուսական եկեղեցու պատգամավորությունը միտրոպոլիտ Նիկոլայի և Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը Ռուբեն Արքեպիսկոպոսի գլխավորությամբ, որը ժողովուրդն ընդունեց բուն ծախսարություններով:

Մանիֆեստացիան վերջանալուց հետո Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը ավտոմեքենայով եկավ Պրագա և կանգ առավ «Ալբրտն» հյուրանոցում:

Հուլիսի 4-ին Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը հրավիրված էր և մասնակցեց Պրագայից 60—70 կիլոմետր հեռավորության վրա գտնվող Կոզելո Գրադկա կոչվող վայրում (Տաբորի մոտ) տեղի ունեցող մանիֆեստացիային, որը նվիրված էր Յան Հուսի (հուսական շարժման ղեկավարի) հիշատակին: (Յան Հուսի 15-րդ դարի աչքի ընկնող անձնավորություններից մեկն է Չեխիայում: Նա Պրագայի կաթոլիկ շրջանից հալածվելով, այստեղ է տեղավորվել և քարոզել իր բոցաշունչ գաղափարները հավատքի և սոցիալական արդարության մասին):

Հուսի հիշատակին նվիրված այս մանիֆեստացիային մասնակցում էին հսկայական բազմություն և Լուգաշովիցոյի կոնֆերանսին մասնակցող դրսից եկած բոլոր պատգամավորները: Մանիֆեստացիային մասնակցում էր Չեխոսլովակիայի Ազգային ժողովի նախագահ Ս. Իոնը: Ելույթներ ունեցան մի շարք անձինք, որոնց թվում պ. Իոնը, միտրոպոլիտ Նոկոլայը, Զոնսոնը, Չեխոսլովակիայի գործարանների քանվորներ և այլն: Մանիֆեստացիան փակվեց և պիսկոպոս Նովակի առաջարկած բանաձևի ընդունմամբ և Չեխոսլովակյան և ՍՍՌՄ հիմների կատարումով:

Հուլիսի 5-ին Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը այցելեց Պրագայի հիշարժան վայրերը՝ Կարլսյան քարի կամուրջը, Պրագայի աշխարհաճշակ բերդը և պալատները, Վիտայի չնաշխարհիկ տաճարը, Ազգային թատրոնը, Վացլավսկու հուշարձանը և բազմաթիվ այլ վայրեր:

Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը այցելեց նաև Պրավոսլավ եկեղեցին ու գերմանական ֆաշիստների դեմ մղվող կռիվի ժամանակ ընկած կարմիր բանակայինների վրա կանգնեցված հուշարձանը: Սրբազանը հոգոց ասաց ընկած հերոսների հիշատակին:

Հաջորդ օրը, երեկոյան, Պրագայում գրանդիոզ Լուգաշովիցոյի հյուր պատգամավորները հրավիրված էին ճաշկերույթի Չեխոսլովակյան կառավարության կողմից: Հրավիրված հյուրերի շարքումն էր նաև Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը: Չեխոսլովակյան կառավարության կողմից ներկա էին Մինիստրների ատվետի նախագահի տեղակալ պ. Ֆերլինգերը, մինիստր Պոլյոպր քահանան և մի շարք այլ մինիստրներ:

Ճաշկերույթի ժամանակ շնորհակալական ճառեր ասացին մի շարք պատգամավորներ, որոնց թվում և Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը: Հայոց եկեղեցու պատգամավորության շնորհակալական խոսքում ասվում էր հետևյալը. «Չնայած մեր պատգամավորությունը երկար ժամանակ չէ, որ գտնվում է ձեր գեղեցիկ երկրում, բայց նա հարուստ տպավորություններով է վերադառնում: Մեզ վրա առանձնապես հաճելի տպավորություն են թողել կոնֆերանսում չեխական եկեղեցիների պատգամավորների և լույսնեբը՝ ձեզ մոտ տեղի ունեցող տնտեսական ու կուլտուրական տեղաշարժերի մասին և ի սրտե ուրախանում ենք ձեր առաջադիմության համար: Չնայած մենք եկել ենք շատ հեռվից, — հեռավոր Կովկասից, — սակայն մեզ շատ մոտ ենք զգում չեխոսլովակյան ժողովրդին: Հարց է առաջանում — ի՞նչ է մեզ մոտեցնողը: — Այն արյունը, որ մեր ժողովուրդները թափել են միասին ընդհանուր թշնամու՝ ֆաշիզմի դեմ: Մեզ մոտեցնում են նաև ներկայումս մեր համատեղ ջանքերը՝ պայքարելու մարդկության նոր թշնամիների — պատերազմի նոր հրձիգների դեմ: Թույլ տվեցեք մեր պատգամավորության անունից շնորհակալություն հայտնել չեխոսլովակյան ժողովրդին և նրա սիրելի առաջնորդ Կլեմենտ Գոտվալդին, մեզ ցույց տրված բացառիկ հյուրասիրության համար»:

Հաջորդ օրը, հուլիսի 7-ին, Հայոց եկեղեցու պատգամավորությունը Լեհաստանի վրայով վերադարձավ դեպի էջմիածին՝ լավագույն տպավորություններ բերելով Լուգաշովիցոյի այդ կոնֆերանսից, ուր առաջին անգամ քրիստոնյա եկեղեցիների ներկայացուցիչները իրենց հաստատակամ խոսքն ասացին խաղաղության համար, որը աշխարհի աշխատավոր բոլոր ժողովուրդների միակ իղձն է:

Թ.Ղ.Ա.ԿԻՑ

ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՑԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆ ԵՎ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԴԵՐԸ ՆՐԱ ՄԵՋ

(ԶԵԽՈՍԼՈՎԱԿՅԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴՈԿՏ. ՄԻՈՍԼԱՎ ՆՈՎԱԿԻ ՃԱՌԸ
1950 ԹՎԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 2-ԻՆ ԼՈՒԳԱԶՈՎՅՈՑՈՒՄ ԳՈՒՄԱՐԱՎԱՏ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ
ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍՈՒՄ)

ՀԱՐԳԵԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ, ԵՂԱՅՐՆԵՐ ԵՎ
ՔՈՒՅՐԵՐ.

Մենք, Զեխոսլովակիայի բոլոր քրիստոնեական եկեղեցիների և կրոնական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներս, արտասահմանից եկած մեր սիրելի հյուրերի հետ միասին, առաջին անգամ հավաքվում ենք բարեկամության և եղբայրության մեթոդորտում որպես քրիստոնյա եղբայրներ և քույրեր։ Այս բոլորովին ինչ որ մի նոր բան է։ Այս պատմական մի իրադարձություն է, որը երբեք կդիտվի որպես բեկման վեղման մեր փոխհարաբերությունների մեջ։ Ի՞նչն է պատճառ հանդիսացել, որ մենք տոգորված ենք փոխհարաբերությամբ իրար նկատմամբ, միահողի և համագործակցության պատրաստ մատած ենք այստեղ վողք վողքի։ Ի՞նչն է դրդել մեզ դեն նետել փոխադարձ պաշարը և միավորել մեր ուժերը։ Ամենից առաջ, նոր պատերազմի շարագուշակ մղձավանջը և միլիոնավոր մարդկանց կողմ պայքարելու խաղաղության համար։ Այո՛, երբորդ համաշխարհային պատերազմը սպառնում է մեր կրոնական աշխատանքին, մեր բարության և հոգեկան շինարարությանը։ Նույնիսկ Քրիստոնեության գոյությունը վտանգի մեջ է։ Մենք մեզ հաշիվ ենք տալիս, որ Աստված մեզ հնարավորություն է տվել ապրել և աշխատել ռեզուցիոն ժամանակ, որպեսզի փորձարկի մեր հավատքն այն բույսին, երբ աշխարհը կանգնած է երկու ճանապարհների խաչաձևման վրա, մեկը՝ որ տանում է դեպի մինչև այժմ շոտանված ճաղիվում, իսկ մյուսը՝ խորտակում։ Կարծես մեզ քահանաներիս, հենց այսօրվա համար են ասված Երկրորդ Օրինաց գրքի հետևյալ խոսքերը. «Զկեանս եւ զմահ ետու առաջի երեսաց ձերոց, զօրհնութիւն եւ զանէծս. եւ ընտրես զկեանս, զի կեցցես դու եւ զաւակ քո» (Լ, 19)։

Սակայն, եղբայրներ և քույրեր, մենք արդյոք կանգնած ենք այստեղ բարձր գլխով և հոգեկան ուրախ բավականությամբ։ Կարող ենք արդյոք ասել, որ մենք մեր եկեղեցիներում ասել ենք այն ամենը, ինչ կարելի է և պիտի արվի սպառնացող կատաստրոֆան կանխելու համար։ Մենք, քրիստոնյաներս,

մենք, քահանաներս ենք արդյոք, որ սկզբնից այդ հսկայական պայքարը ընդհանուր խաղաղության պահպանման համար, որը ներկա ժամանակում, այնպիսի հաջողությամբ առաջ է տարվում խաղաղասեր ողջ մարդկության կողմից։ Կամ մեր խիղճը արդյո՞ք այնքան զգայուն հանդիսացավ և մեր սիրտը բավականաչափ կորովի, որպեսզի կրի Քրիստոսի ավետարանին ծառայելու բոլոր այս հետևությունները։ Մենք պետք է համեստությամբ ընդունենք, որ մենք առաջինը չէինք, և որ հաղթողների պսակը այս անգամ մեզ չի պատկանում։ Ընդունենք մեր սխալը և ուղղենք մեր զևարթումը։

Միանգամայն բնական է, որ մենք բոլորս խաղաղություն ենք ուզում։ Մենք աղոթում ենք խաղաղության համար։ Շատերը ենթադրում են, որ այդ բավական է։ Ո՛չ, բավական չէ։ Այսօր քիչ է միայն խաղաղության ծառավելը, խաղաղության համար աղոթելը։ Մենք, քրիստոնեական ծեսերի սպասարկուներս, պիտի լծվենք այդ պայքարին առաջին հերթին ու մեր բոլոր ուժերով և ռեսուրսներով։ Այն ամենը, ինչ մենք արել ենք պատերազմի դեմ և խաղաղության պաշտպանության համար, չափազանց քիչ է, ուստի և մենք, — մեծ մասամբ ոչ այնքան հասակավորներս, — վարձ ժամանակում ապրեցիք ձյուր համաշխարհային պատերազմին, անուր թշվառություններ։ Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո, բոլոր ոչ կաթոլիկ եկեղեցիների ներկայացուցիչները հավաքվեցին Ստոկհոլմում, և, զղջալով, ընդունեցին որ քրիստոնյա եկեղեցիների վրա քիչ չի ծանրանում պատերազմի հանցանքի բաժինը։ Նրանք ցրվեցին իրենց տները հաստատուն որոշումներով՝ որ մարքիությունն այլևս այդքան ցած չի իջել, և որ բոլոր վեճերը կլուծվեն միջազգային բուրեղամակամ համաձայնությամբ։

Երկրորդ, անուղղելի, ավելի սարսափելի պատերազմից հետո, քրիստոնեական եկեղեցիները մինչև այժմ պարզ և անվերապահ չեն արտահայտվել, որ իրենք կանգնած են խաղաղության կողմը։ Նվ, այնուամենայնիվ, այս անգամ մենք հարկադրված ենք ընդունել մեր թուլությունը, ընդունել, որ ումենք բախտախաղի վրա են դրել կողմնա-

կի բաղադրական կարգի շահերու վերահիշենք երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տխրալի արդյունքները. ավելի քան 32 միլիոն մարդ փճացավ մարտադաշտերում, 26 միլիոն մարդ սպանվեց մասսայական կոտորածով և համակենտրոնացման ճամբար-

կռվել պատերազմի դեմ, երբ նա արդեն սկսվել է:

Այդ անկ ղժվար չէ: Պատերազմի կողմնակիցները իրենք իրենց բացահայտում են, շնայած այն բանին, որ օգտվում են նողկալի ցինիզմով, կամ, ճիշտ արտահայտված,

Եպիսկոպոս գերապատիվ դոկտոր Նովակ

ներում, 15-ից մինչև 20 միլիոն կանայք, երեխաներ և ծերունիներ ոչնչացան ուժա-կոծության ժամանակ, իսկ 29 միլիոն մարդ դուրս եկավ պատերազմից հաշմանդամ և աշխատանքի անընդունակ վիճակում (ըստ «Ռեվյու ինտերնասիոնալ դե սիանս դիպլոմատիկ»): Մենք չենք համարձակվի բույլ տալ, որ նրանց մահը իզուր կորչի: Մենք ԲՈՒՈՐՍ Է՛Լ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԵՆՔ ԿՐՈՒՄ: Մի՛ վախենա՛մ ժԱՄԱՆԱԿԻՆ մեռ-կացեն՝ նոր պատերազմի հրձիգներին: Ծառ-տում եմ ժամանակին, որովհետև ուշ է

չարաշահում են այնպիսի խոսքեր, ինչպես՝ «բրիտանական հավատ», «ազատություն» և այլն: Կազմվել է երկու ճակատ: Կողմերից մեկը բազմաթիվ անգամներ արտահայտել է իր կամքը. անեղծ համագործակցությամբ, առաջարկություն է արված զինվածության կրճատման մասին, գործուն միջազգային հսկողության մասին:— Այդ Սովետական Միությունն է, որ արտահայտել է իր ազատ ժողովուրդների ցանկությունը, այն ժողովուրդների, որոնք ծախավի են խաղաղու-թյան, որոնք մշակում են երկարամյա ծրա-

դրեր իրենց երկրի բնության վերափոխման համար, օգտագործելով այդ հսկայական խնդիրների իրագործման համար նաև նոր, ամենահզոր, ատոմային էներգիան:

Բարի կամքի ցուցաբերումը մերժեց մյուս կողմը, մյուս ճակատը, որին ղեկավարում է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները: Այն-տեղ, ընդհակառակը, ստեղծվում է ռադիակա-կան հիստերիայի անտանելի մթնոլորտ և ղեկային զինվածություն, նպատակադրված ձեռն աջակցում են ռեպրեզիսիտը պատե-լազմին, որն ուղղված է ընդդեմ մարդկու-թյան և առաջդիմության: ԱՄՆը ոչնչաց-րեց այն բոլոր հույսերը, որոնք դրվում էին Միացյալ Նահանգների կողմից ստեղծվեցին ռադիակա-կան պատրաստության երկու սյուն՝ Մարշալի պլանը և Ատլանտյան պակտը: Բա-վական էր միայն կարճ ժամանակ նրանց գոյության համար, որպեսզի դուր հեղ-նանքի վեր անվի զուգակցվող նրա դավադ-րը: Առաջին հերթին, ուր խոսք է լինում «նվիրարական երկրների օգնության» մասին, նա, լրատ էրվան, միայն ուժեղացրեց ա-րևմտավորական երկրների կախվածու-թյունը Միացյալ Նահանգներից և օգնեց վերջիններին: Երկրորդ դեպքում, խոսքը վե-րաբերվում է, իբր թե, «պաշտպանողական» ծրագրին, որը հայտարարված է փարես-ցիական լողունով՝ «Կառուցե՛նք աշխար-հը»: Սովետական կառավարությունը Ատ-լանտյան պակտի հայտարարությունից ան-միջապես հետո ապացուցեց, որ այդ պակ-տը ազդեցիկ թնույթ ունի և նրա նպատակն է անգլո-ամերիկյան գերիշխանությունը հիմնել ամբողջ աշխարհի վրա:

Պատերազմի հրձիգները չեն խորշում ոչ մի միջոցից: Նրանք սպառնում են ատոմա-յին և ջրածնային ռումբերով, բակտերիո-լոգիական պատերազմով և նոր, ավելի սար-սափելի զենքի տեսակներով: Նրանք պատե-րազմը համարում են մարդկանց աճը երկրի վրա կարգավորող մի լծակ, որովհետև մարդկանց թիվը չափազանց մեծ է, ուստի և անհրաժեշտ է կրճատել երկրագնդի բնակ-չության քանակը: Հրամայեցե՛ք նորմալ մարդ համարել ինչ որ Գեներալ Շասինի, որը գրել է. «Մինչև այժմ պատերազմը վատ միջոց էր մարդկանց ոչնչացման համար: Երկրագնդի բնակչությունը իսպառ չի դա-դարում աճից: Ըստ որում, աճում է չափա-զանց անհանգստացնող չափերով: Ուստի և անչափ ձեռնադր է հայտնագործել այնպիսի ռադիակա-կան մի միջոց, որով սպանվեն մար-

դիկ, բայց վնաս չպատճառվի շենքերին: Այդպիսի միջոց է հանդիսանում ռադիոակ-տիվ ամպը: Այժմ այդ միջոցը դեռ չի մշակ-ված, սակայն լուրջ զենության նյութ է հանդիսանում» («Թրվյալ դր լա դեֆանս նա-սիոնալ»):

Ուստի և զարմանալի չէ, որ նման մար-դիկ ձեռք են առնում բոլոր տեսակի միջոց-ները, որպեսզի համաձայնություն չկայաց-վի: Վարձու մամուլի և արևմտյան երկրների ռադիոյի կեղծիքի և զրպարոտության անընդ-հատ հոսանքի ճանապարհով, անվստահու-թյան և Սովետական Միության և Ժողովրդ-ական ղեկավարության երկրների նկատ-մամբ ատելություն բորբոքելու ճանապար-հով, մարդկանց էգոիստական բնազդները խրախուսելու ճանապարհով, և խաղաղու-թյան կողմնակիցների հետևողներին գաղա-նային հետապնդման ճանապարհով, նրանք փորձում են խափանել իրենց երկրների և զաղուկների միջիոնների առաջընթացը դեպի ազատություն: Միացյալ Նահանգներում և Արևմտյան Եվրոպայի երկրներում առաջա-դիմական պոետները, գրողները, պիոներնե-րը, պրոֆեսորները, ժուռնալիստները զրկ-վում են աշխատանքից և դատի են տրվում իրենց աշխարհայացքի համար: Այսպես, ա-մերիկացիները հրամանով հեռացվեց ատո-մային էներգիայի ուսումնասիրության ֆրան-սիական հանձնախմբի պաշտոնյա հանձա-րեղ մի գիտնական, որն ուսումնասիրում էր ատոմային էներգիայի խաղաղ օգտագործ-ման հնարավորությունները՝ Ֆրետերիկ Ժո-լիո-Կյուրին, խաղաղության կողմնակիցների համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կո-միտեի նախագահը:

Համաշխարհային շարժումը խաղաղու-թյան պաշտպանության համար, դժբախտա-բար, ունի նաև իր առաջին, նահատակները: Աշխարհը երբե՛ք չի մոռանա ֆրանսիական այն բանվորին, որը խաղաղության պաշտ-պանությանը կոչ անող պրակտոր փակցնե-լու ժամանակ զնդակահարվեց: Աշխարհը երբե՛ք չի մոռանա գործադուլների ժամա-նակ սպանվածներին, չի մոռանա երիտա-սարդ ֆրանսիացի աղջկան, որը պատկեց երկաթգծի վրա, որպեսզի կանգնեցնի տա-կերով բռնավորված զնացքը, չի մոռանա համատեղ գործունեությունը հարյուր հա-զարավոր նավահանգստային բանվորների, որոնք հրաժարվեցին բռնաթափել ռազմա-նյութերը:

Այո՛, գոյություն ունեն երկու կողմ, ավե-լին՝ երկու աշխարհներ: Բայց ո՛չ Արևելք և Արևմուտք, ինչպես աշխատում են մեզ հավատացնել նոր պատերազմի հրահրող-

ները: Գոյություն ունի՝ ազատության և արդարության աշխարհ՝ բոլորի համար, մարդկային երջանկության աշխարհ, իսկ մյուս կողմից՝ ատելության, ճնշման, և բռնության, ռասաայանական դեակրիմինացիայի աշխարհ, կրիգիսների և պատերազմի աշխարհ, իմպերիալիզմի աշխարհ:

Իսկ ամերիկյան դաշլը հագել է գառան մորթի, որպեսզի իրեն չճանաչեն: Նա պղծում է մեր ամենամեծ սրբությունը, նա պղծում է Քրիստոսի և կրոնի հեղինակությունը: Ահա թե ինչու այդքան խայտառակ է վատիկանի քաղաքականությունը, որը վարկարկելով է քրիստոնեությունը, ընդունելով Ռուլ-ստրիտի հրամանները: Վատիկանի միաբանության Ս. Աթոռի ուխտի հայտնի հրահանգները տնտեսական համագործակցության վերաբերյալ, շարաշահում են հավատացյալների ձգտումը դեպի Քրիստոսի միասնական եկեղեցին՝ մոռելիզացիայի ենթարկելու քաղաքական և ռազմական ուժերը ընդդեմ Սովետական Միության և Ժողովրդականության դեմոկրատիայի երկրների: Վարկարկումը առաջավոր մարդկանց, որոնց գլխավորում են կոմունիստները, Կաթոլիկ եկեղեցական հիերարխիայի խարդախների շարունակությունն է հանդիսանում:

Նույնիսկ եկեղեցիների համաշխարհային խորհուրդը, ինչպես այդպիսին, վճռակա՛նությամբ չիանդենց պատերազմի և նրա նախապատրաստման դեմ, չնայած նրա գործադրի կոմիտեն դատապարտեց ջրածնային ռումբը որպես մոլազարություն, որպես հանցանք Աստծու առջև:

Իմպերիալիստները գիտեն մեր ուժը, նրանք վախենում են բոլոր խաղաղ ուժերի մի ընդհանուր հզոր ճամբարում միավորվելուց: Այդ պատճառով, նրանք աշխատում են բաժանել մեզ, մատնացույց անելով իդեոլոգիական այն տարբերությունը, որը գոյություն ունի Քրիստոնեության և գիտական Սոցիալիզմի միջև, որպեսզի դրանով խանգարեն համապայլանների ընտրությունը: Նրանց ջանքերն իզուր են, որովհետև մենք, նախ՝ վաղուց արդեն համոզվել ենք որ քրիստոնեական ձեռնարկումները սո-

ցիալիզմի երկրներում օգտվում են ավելի մեծ ազատությամբ, քան կապիտալիստական երկրներում: Այստեղ քրիստոնեական բարոյիչները կախված չեն աշխատավորների շահագործողների թափափուր ծովից, որոնք կարողանում են նույնիսկ օգտագործել վրոնի շահերը իրենց գրպանի համար, այլ, հակառակը, նրանց ամբողջովին պաշտպանում է Ժողովուրդը, առանձնապես երբ նրանք, իրենց աշխատանքում, հավատարիմ են կանգնած ավետարանի սկզբունքին: Ուստի և մեզ չի վախեցնում սոցիալիզմի աշխարհի կրոնի նկատմամբ թշնամական վերաբերմունքի մասին եղած խոսակցությունը: Երկրորդ, մենք համոզվել ենք, որ սոցիալիզմի երկրներում, աշխատավորության և ղեկավար պաշտոններում աշխատողների մեջ չնայած կան մարդիկ, որ անհավատ են, սակայն մեզ նրանց միացնում է բարոյական արժեքների նկատմամբ մեր ունեցած անկեղծ ձգտումը, որը ո՛չ միայն չի հակասում ավետարանի արժեքներին, այլև, ընդհակառակը, ամբողջովին նույնանում է նրա հետ: Մեր ուսմունքն ասում է, որ մենք պիտի արժեքավորենք մարդկանց ո՛չ թե իրենց գաղափարներով, այլ իրենց վարմունքով: «Զի որ առնիցի զկամս հօր իմոյ որ յերկինսն է՝ նա է եղբայր և քոյր և մայր» (Մատթեոս, ԺԲ, 50): Եվ մի այլ տեղում ասում է. «Ի պտղոյ նոցա ծանիդիք զնոսա» (Մատթեոս, է, 16): Մենք կույրեր չենք և տեսնում ենք մի կողմից պատերազմի հրձիգների աշխատանքի պտուղները, որոնք միշտ էլ վատ պտուղներ կլինեն, ինչքան էլ նրանք աշխատեն «քրիստոնեական կոլտուրայի պաշտպաններ» դիմակ հագնել, իսկ մյուս կողմից՝ աշխարհի արդարության պտուղները, որոնք այնքան արագ հասունանում են, Սովետական Սոցիալիստական Ռեպուբլիկաների Միությունում և Ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրներում:

Բարեկամներ, մենք թույլ չենք տա, որ մեր նկատմամբ ևս վերաբերվեն կշտամբանքով, որոնց մասին մի ժամանակ հավատացյալներին արդարացի ասաց Ֆրանսիշեկ Կսավեր Շալգամ:

ԳԵՐԱՇՆՈՐԸ Տ. ՌՈՒԲԵՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԼՈՒԳԱԶՈՎԻՑՈՅԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍՈՒՄ
ԱՐՏԱՍԱՆԱԾ ՃԱՌԸ

ՍԻՐԵԼԻՒ ԵՂԱՐԱՔ Ի ՔՐԻՍՏՈՍ.

Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցին Արևելքի հնագույն եկեղեցիներից մեկն է: Նա իր սկիզբն է առնում Քաղթոս և Բարթողիմեոս առաքյալներից, որոնք Հայաստան եկան, առաջին քրիստոնյա համայնքները կազմակերպեցին և այնտեղ էլ նահատակվեցին: Քրիստոնեական սրբազան գաղափարները հող փոսն Հայաստանում: Եւստով քրիստոնյա համայնքները այնքան շատացան և հզորացան, որ 303 թվին քրիստոնեությունը պաշտոնական կրոն ճանաչվեց Հայաստանում:

Հայաստանյայց Ս. Եկեղեցին, իր գոյության ողջ ընթացքում, հավատարիմ Փրկչի ավետարանած «խաղաղութիւն բողոք» ձեռք, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ» սկզբունքին, խաղաղություն է քարոզել և խաղաղություն պաշտպանել: Հայոց եկեղեցիներում, պատարագի սրբազան արարողության ամենախորհրդավոր բոլորներին, դպիրները երգով դիմում են Սուրբ Երրորդությանը հետևյալ սրտառու աղերսով. «Ամենասուրբ Երրորդութիւն, տո՛ւ աշխարհիս խաղաղութիւն, եկեղեցեանց հաստատութիւն, ազգիս Հայոց սէ՛ր, միութիւն»:

Քրիստոսավանդ խաղաղության այս վեհ գաղափարը ամենանվիրական գաղափարն է հանդիսացել աշխատասեր հայ ժողովրդի համար: Գուցե ո՛չ մի ժողովուրդ այնքան չի զգացել խաղաղության կենսական արժեքը, որքան հայ ժողովուրդը, որովհետև ո՛չ մեկը այնքան չի ճանաչել պատերազմի դառն պտուղները, որքան բազմաշարժար հայ ժողովուրդը: Ո՞ւմ հայտնի չեն այն ավերներն ու կոտորածները, որոնք կատարվել են պարսից, սելջուկների, մոնղոլների, տաճիկների և այլ բռնակալների կողմից Հայաստանում: Ո՞ւմ հայտնի չեն տաճկական հրեշալիքն կոտորածները և բռնությունները արևմտյան սլավոնական և հայ, վրացի և մի շարք այլ ժողովուրդների նկատմամբ:

19-րդ դարի հայ կաթողիկոսներից մեկը՝ Մկրտիչ Ա. Խրիմյանը, դառնացած՝ Տաճկաստանում հայերի դաժանալի կոտորածից, իր նամակներից մեկում՝ ուղղված հայտնի ծովանկարիչ Ալվազովսկուն, խընդրում է նկարել Հայաստանի դաշտերը և լեռները կարմիր գույնով որպես արյան մի ծով և իրեն այդ արյան ծովում մեջ նրստած՝ տարաբախտ հայ ժողովրդի թշվառությունը սգացողի վիճակում:

Հայ Եկեղեցին, որը անխզելիորեն կապված է իր ժողովրդի հետ, հավասար չափով

բաժանել է իր ժողովրդին բաժին ընկած դառնությունը:

Դարերի տառապանքներից հետո, վերջապես հայ ժողովրդի համար ծագեց ազատության արշալույսը: 1920 թվին Սովետական լուսաշող արևի տակ ստեղծվեց հայ պետականությունը: Երբեմն տառապած և բազմաթիվ փորձություններով անցած հայ ժողովուրդը լիաթոք շնչեց և ինչպես մի փյունիկ մոխիրների տակից վեր հառնեց, սկիզբ դնելով իր նոր վերածննդին: Սովետական կենսաբեր իրականության մեջ երեք տասնյակ տարիների ընթացքում աշխատասեր հայ ժողովուրդը, ուս մեծ և ազնիվ ժողովրդի և ՍՍՄԽ՝ եղբայրակից մյուս ժողովուրդների գործուն աջակցությամբ, Մեծ Ստալինի ղեկավարությամբ, երբեմնի ավերակ և հետամնաց իր Հայրենիքը դարձրեց արդյունաբերական զարգացած երկիր:

Սովետական ազատ իրականության մեջ, որ սահմանադրությամբ ապահովված է խղճի և հավատքի կատարյալ ազատությունը, իր ազատությունը ձեռք բերեց նաև Հայոց Եկեղեցին: Վերջ փոսով ցարական պրոկուրորների ապօրինի փախուստով հայոց եկեղեցական գործերում: Հայ Եկեղեցին սկսեց իր անկախ և ինքնուրույն գործունեությունը:

Հայ Եկեղեցին այժմ գտնվում է իր զարթոնքի շրջանում: Ամենայն Հայոց Հայրապետության գահի վրա՝ այժմ բազմած է Նորին Ս. Օծնվելուն Գեորգ Զ. հայրենասեր և իմաստուն կաթողիկոսը, որը Հայ Եկեղեցու տարեգրության մեջ եզակի դեմքերից մեկն է: Հայաստանյայց Եկեղեցու ներկա պատգամավարությունը, որը ուղարկված է ծերունազարդ Հայրապետի հրամանով, հանձնարարություն ունի այստեղ, եկեղեցական այս վեհաժողովում ի լուր առջողջ աշխարհին հայտարարելու, որ նա անվերապա խաղաղության կողմնակից է:

Երբեմնազարդ Հայրապետը միայն վերջապա է, որ քրիստոնյա եկեղեցիները ներկա շրջանում հասարակության առջևից չեն քայլում խաղաղություն քարոզելու ու հաստատելու գործում և հառաչապահի դեր չունեն: Քրիստոնյա եկեղեցիների պետերի խղճի վրա ծանրացել է համաշխարհային երկու պատերազմների ընթացքում բազմամիլիոն զոհերի արյունը և տառապանքը, որովհետև քրիստոնյա եկեղեցիների պետերը ոչինչ, համարյա ոչինչ չարեցին վանխելու երկու մարդախոշոր պատերազմները:

Եվ այժմ, միջազգային փոխհարաբերությունների այս վերին աստիճանի սրված իրադրության մեջ, երբ պատրաստվում է մարդակույտ նոր պատերազմը, քրիստոնեական չէ՝ այն եկեղեցին, որը խաղաղություն բարոզելու և ստեղծելու համար շունի իր որոշակի մոծոմաները: Քրիստոնեական չէ՝ այն եկեղեցին, որը ծառայության մեջ է գտնվում պատերազմի հրձիգների մոտ և սատանայական թելադրանքով կռիվ ու կոտորած է բարոզում:

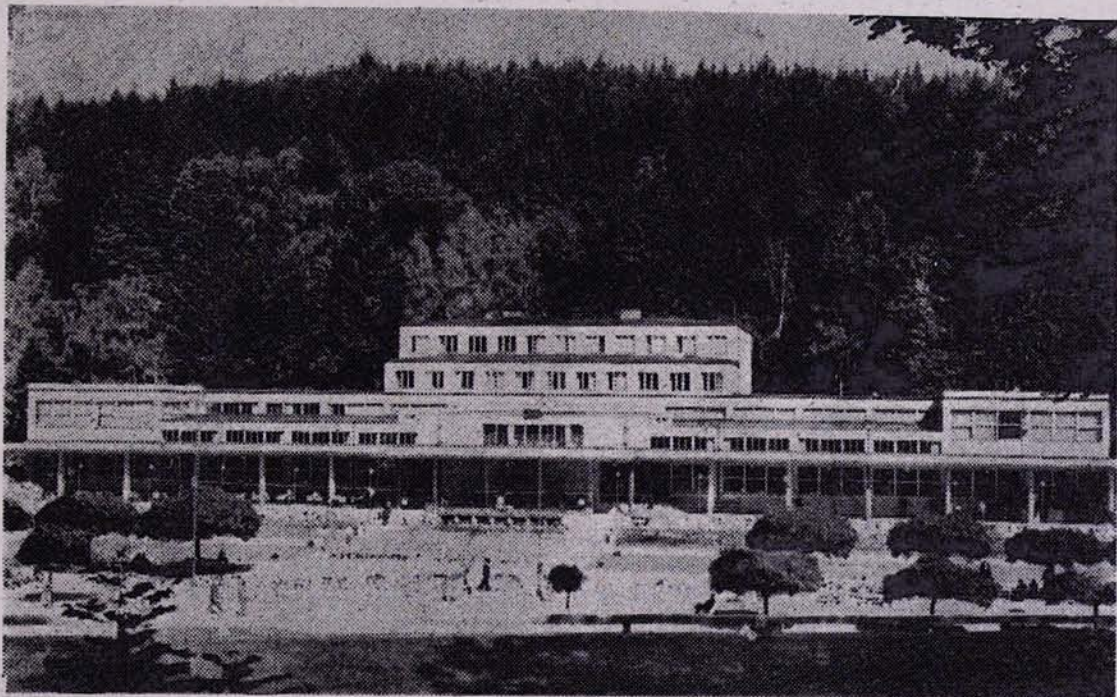
Վեհափառ Հայրապետը հանձնարարել է մեզ իր օրհնությունը և զոհունակությունը հայտնել ներկա կոնֆերանսի կազմակերպիչներին, որոնք վերին աստիճանի շնորհակալ գործ են ձեռնարկել՝ հիմք դնելով պատերազմի դեմ քրիստոնյա եկեղեցիների համերաշխ համագործակցությանը: Այդ մեծ պատիվ է բերում չեխոստովական ժողովրդին և հոգևորականությանը:

Թույլ տվեք Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն՝ Արևելքի հնագույն ներկայացուցիչներից մեկի՝ անունով հավաստել ժողովականներիդ, որ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին արել է և կանի իր կարելին՝ խաղաղության սկզբունքը քարոզելու և պաշպանելու համար:

Աղոթենք առ Աստված՝ խաղաղության կողմնակիցների գործի հաջողության համար:

Թող Աստված քրիստոնեական գութ և խիղճ արթնացնի այն եկեղեցիների բարձրաստիճան պետերի հոգում, որոնք մոլորված են քրիստոնեական եղբայրության սրբազան ճանապարհներից և պատերազմ են հրահրում:

Թող Աստված հաստատուն պահե խաղաղությունը, ամեն:

Լուգաշովիցոյի ամառանոցի այն շենքը, որի դահլիճում տեղի ունեցավ կոնֆերանսը

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԱԼԵՔՍԻԻ ՆԱՄԱԿԸ ԼՈՒԳԱԶՈՎԻՑՈՅԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻՆ

Ողջունում եմ Բրիտանյա դավանանքների հոգևորականներին, որոնք հավաքվել են կոնֆերանսի՝ խաղաղության պաշտպանության համար: Ձեմ կասկածում, որ Աստված կօրհնի մեր բարի նախաձեռնությունը, և որ նա ջերմ արձագանքներ կգտնի բոլոր հավատացեալ ազնիվ մարդկանց սրտերում: Պատահական չէ, որ բոլոր երկրների հավատացյալ մարդիկ, անկախ դավանանքի տարբերությունից, լարել են ամեն ինչ՝ պայքարելու իրենց ընտանեկան խաղաղ օջախի պահպանման համար, վաղվա վստահության համար, ստեղծագործական աշխատանքի անվտանգության, աշխատանքի հանգստության և ուրախության համար,— որովհետև մեր ամեն մեկին այդպես է քելադրում մեր կրոնական խիղճը: Ձեզ ոգեշնչում է արդարացի և տևական խաղաղության ստեղծման գործում անհրաժեշտ լուսման միակամ մուծելու ձգտումը, մի ձրգտում՝ որը բխում է հավատացյալներին դեպի աստվածային բարձր գիտակցություն առաջնորդելու, և, առաջին հերթին, սիրո մասին Քրիստոսի պատվիրանը կատարելու պարտականությունից:

Թո՛ղ աստվածային օրհնությունը լինի Ձեր ներկա աշխատանքների վրա ի բարօրություն ժողովուրդների, որոնք ծառավի են խաղաղության՝ ապահովելու նրանց խաղաղ ստեղծագործական աշխատանքը:

Թո՛ղ գործուն և բեղուն լինի Ձեր աշխատանքը, և թո՛ղ ամրապնդի Ձեզ երկնային Տեղը իր աստվածային բարության ուժով:

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈ ՊԱՏՐԻԱՐԲ՝

Ա. Լ. Ե. Ք. Ս. Ի.

Մոսկվա, հուլիս, 1950 թ.

ՔԵՆՏԵՐԲՐԻԻ ԱՎԱԳԵՐԵՑ ԴՈԿՏՈՐ ՀՈՒԼԻԵՏՏ ԶՈՆՍՈՆԻ ԵԼՈՒՅԹԸ

Ես ողջուններ եմ բերում Ձեզ Անգլիայի խաղաղասերների կողմից և կամենում եմ փոքրիկ ելույթ ունենալ Անգլիական պատգամավորության ղեկավարի իմ պաշտոնով: Ի՞նչ կարգի խաղաղություն ենք ուզում տեսնել մենք, քրիստոնյա հոգևորականներս: Որպեսզի պատասխանենք այս հարցին, հիշենք ամենից առաջ, որ Քրիստոսը մշտապես իր մտքում ունենր մարդկանց փոխհարաբերության խնդիրները, առանձնապես այն խնդիրները, որոնք կապված են մարդկանց ամբիջական կարիքներին՝ ուսուելու, հագնվելու, առողջության և դաստիարակության: Հիշենք նրա խոսքերը՝ ես սոված եմ, ես հիվանդ եմ, ես մեղք եմ: Ի՞նչ էք արել դուք սրանց նկատմամբ: Այդպիսի հարց ձեզ կառաջարկվի Վերջին դատաստանում:

Հիշենք նույնպես, որ Քրիստոսը մեթեց կեղծ և կեղծավոր սերը դեպի ինքը: Ահա թե ինչո՞ւ նա կարող էր ասել. «Ոչ ամեն մեկը, որ կարող է ինձ ասել՝ Տէր, կմտնի երկնային փառավորությունը, այլ միայն նա, ով կկատարի իմ Հոր կամքը, որ երկնքումն է»: Այդ դեպքում, այն հասարակությունը, որին մենք երազում ենք, անկասկած, կլինի այնպիսի հասարակություն, որ հոգատարություն կցուցաբերի դեպի իր քաղաքացիներից ամեն մեկին և ամբողջի կարիքները: Այդ կլինի այնպիսի հասարակություն, որը ապիս է ամեն մեկին ըստ իր կարիքի: Այդ մեզ ուսուցանում է Հիսուսի առակը խաղողի այգու աշխատողների մասին: Այդ կլինի այնպիսի մի հասարակություն, ուր ամեն մի քաղաքացի հասարակության բարորության համար կաշխատի

ըստ իր ունակությունների՝ Մենք, քրիստոնյա հոգեվորականներս, արժե որ այդ կապակցությամբ հիշենք տաղանդի առաջը: Այդպիսի հասարակությունը կստեղծի իդեալական հիմք խաղաղության և վերջնական հիմքը՝ տեմական խաղաղության համար: Այդ կլինի այնպիսի հասարակություն, որ շեշտը կդրվի աշխատանքի վրա և ոչ շահույթի, մի հասարակություն, որ ազահոությունը կվերացվի և վերահսկողություն կսահմանվի շահույթի վրա:

Այսպիսով, քրիստոնյա հոգևորականների խնդիրը երկակի է՝ մասնակցել սոցիալիստական արդարացի պետության ստեղծմանը, որը հավատում է բոլոր գույնի բարի կամք ունեցող մարդկանց եղբայրությանը և կոչված է անվտանգությանը՝ և, ապա, կոչ անել այդ հասարակությանն առեն մի անհատին՝ բարձրացնելու իր անձնական պատասխանատվությունը՝ հասարակության աշխատանքի ավելի արդյունավորելու համար, որովհետև բարոյական և հաջող տեսական հիմքի վրա կառուցված տնտեսությունը և պլանավորումը պահանջում է ազնիվ մարդիկ՝ լավ տեսությունը լավ գործի մեջ մարմնավորելու համար: Բարեհաջող պլանավորված շենքեր իր կառուցվածքի համար կարիք ունի աղյուսների, այլապես ողջ շենքը կարող է քանդվել: Առցիալիստական հասարակությունը կդառնա ըստ իր պտուղների: Կկարողանա՞ արդյոք նա ստեղծել բավականաչափ դրական այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է իր քաղաքացիին:

Իրեն կկարողանա՞ արդյոք նա ստեղծել հարուստ կյանք բոլորի համար:— Ահա այդ խափով էլ կշարվի Ձեր և իմ հասարակությունը:

Վերջապես, խնդրում եմ Ձեզ, նկատի ունենաք, որ «Բիբիսի»-ն և «Ամերիկայի ձայն» («Տը վոյս օֆ Ամերիկա») ռադիոկայանները չեն արտահայտում իրենց երկրների հասարակ մարդկանց հայացքները, հայացքներն այն միլիոնների, որոնք իրենց ստորագրություններն են դնում խաղաղության կոչի տակ: Իհարկե, այդ բոլորի մասին Ձեզ չի անի ո՛չ Ամերիկայի ձայնը, ո՛չ Վատիկանը և ո՛չ Բիբիսին:

Գնալի Ավստրալիայի և Կանադայի խոշորագույն քաղաքները ձեռնարկած իմ հանապարհորդության ընթացքում ես խոսել եմ հսկայական քանակությամբ մարդկանց հետ և պետք է ասեմ, որ բոլորը չեմոքեն էին արտահայտվում խաղաղության և ժողովուրդների մեջ համաձայնություն ստեղծելու մասին:

Այդ՝ արշավի մեջ գտնվող համաշխարհային բանակն է, ներշնչված անդորրության և խաղաղության տնորինողից:

Այդ այն բանակն է, որի մեջ վոչվում են բոլոր քրիստոնյա եկեղեցիների և դավանանքների ղեկավար ներկայացուցիչները:

Այդ, իմ հասկացողությամբ, Աստծու կոչն է իր ծառաներին ներկա ժամանակաշրջանում:

ԼՈՒԳԱԶՈՎԻՑՈՅԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ԲԱՆԱԶԵՎԸ

Մենք, Չեխոսլովակիայի բոլոր քրիստոնյա եկեղեցիների և համայնքների հոգևորականներս, որ հավաքվել ենք Լուգաշովցոյի խաղաղության կոնֆերանսը, համերաշխաբար հայտարարում ենք, որ մենք անվերապահ հարում ենք խաղաղության գաղափարին և ընթանում ենք նրանց հետ, ովքեր սոցիալիզմի ոգով փառուցում են նոր և սոցիալական արդարացի կարգեր աշխարհում:

Մենք մերժում ենք պատերազմը հանուն մարդկության, հանուն քրիստոնեական սիրտ և հանուն այն ամենի, ինչ որ երբեք սուրբ է եղել մարդկանց համար: Մենք մերժում ենք պատերազմը, որովհետև չկա ո՛չ մի բան այնքան ավելի հեռու քրիստոնեական գաղափարից, որքան մասսայական սպառնությունը և ավերածությունը, որոնք բերում է իր հետ պատերազմը:

Այդ պատճառով, մենք մեծագույն վերդովմունքով դատապարտում ենք Արևմտյան երկրների անաստված ծրագրերը, որոնք իրավոր աշխատում են սահման դնել սոցիալիստական գաղափարի հաղթական ընթացքի առջև, ցանկանում են աշխարհը քաշել նոր ռազմական աղետի մեջ: Մարդկային սեռի այդ թշնամիները, որպեսզի կարողանան երկարաձգել շահագործողական անբարոյական սիստեմը, սկսել են նորկալի ձևով վախեցնել խաղաղասեր մարդկությանը ատոմային ռումբով: Սակայն նրանք արժանի պատասխան տալու մարդկության մեծամասնության կողմից, որը արտահայտվեց մինչև այժմ պատմության մեջ նմանը չեղած անհամար մարդկանց ստորագրված խաղաղության պաշտպանության համաշխարհային վեհաժողովի Մշտական կոմիտեի բանաձևին, որոնք և դատապարտեցին ա-

տոմային ֆեոդալիզմի շարք գործադրելու ձգտումները՝ մասսայական ավերածության և սպանության համար:

Մենք ուրախությամբ նշում ենք, որ հարյուր միլիոնավոր քրիստոնյաներ աշխարհի բոլոր մասերում իրենց ստորագրություններով ձեռնարկել են խաղաղության պաշտպանության շարժումը, որը զգալի շահով ամրացնում է աշխարհի խաղաղասեր ուժերը:

Մենք քրիստոնյաներ ենք, մենք մունիտիկներ ենք Քրիստոսի սիրո և խաղաղության ուսմունքի, ուստի և մենք խաղաղության կողմնակից ենք: Ուստի և մենք հպարտությամբ մեզ հայտարարում ենք խաղաղության բանակի անդամներ, որը ղեկավարվում է Սովետական Միության կողմից: Մեր պարտականությունն է հանդիսանում ո՛չ միայն աղոթել խաղաղության համար, այլ և աշխատել նրա համար: Եվ եթե աշխարհում կան մարդիկ, որոնք թեև ոչ քրիստոնեական պատվիրաններով, բայց սոցիալական և համամարդկային իդեալներով ձգտում են խաղաղություն հիմնել աշխարհի վրա, մենք թույլ չենք տա մեզ հեռանալ այդ աշխատանքից: Մենք պիտի գնանք դեպի այն նպատակը, ինչ ընդհանուր է բոլորի համար:

Մենք համոզված ենք, որ մենք լավագույն կերպով կծառայենք խաղաղության գաղափարին, եթե համաձայն աստվածային կամքի, բոլոր եկեղեցական գործունեությամբ օգնենք մեր ժողովրդի ձգտումներին սոցիալիզմի կառուցման գործում, որի հաղթանակը հանդիսանում է նույնպես երաշխիք մարդկանց միջև տեական խաղաղության:

Քրիստոնեությունը և Սոցիալիզմը — դրանք ախպիսի ուղղություններ են, որոնք հրադրված են բացասում, և փոխադարձ հարգանքի դեպքում ընդունակ են ստեղծել իդեալական պայմաններ երկրի վրա և նախադրյալներ նրանիկ ու հավիտենական կյանքի համար բոլոր նրանց համար, ովքեր այս կյանքում բարոյություն են արել և իրագործել արդարության և սիրո այն սկզբունքները, որոնք ընդհանուր են քրիստոնեության և սոցիալիզմի համար:

Ուստի և մեզ ավելի վիշտ և նողկանք է պատճառում Վատիկանի և կաթոլիկ բարձր նվիրապետության բռնած դիրքը, որոնք, ի հակադրություն հավատացյալների բացահայտ մեծամասնության, աջակցում են խաղաղության դեմ ուղղված իմպերիալիզմի ուժերին: Խորապիս ընկած են նրանք, ովքեր նախանձախնդրություն պիտի ցուցաբերեն պահպանելու Քրիստոսի սիրո և խաղաղության ուսմունքը: Ատելությունով լցված դեպի աշխատավոր մարդկությունը, սարսափահար նոր արդար աշխարհի առջև, նրանք դառնում են համախոհ այն մարդկանց, ովքեր տանում են նոր սարսափելի հանցագործության հավասար բաժինը մարդկության առջև:

Մենք պիտի նույնպես մերժենք և այն ուղղությունները, որոնք կանգնած են ռեակցիայի և պատերազմի հրձիգների կողմը, որոնք Եկեղեցիների Համաշխարհային փորհրդի մի մասն են կազմում, միավորելով որոշ ոչ կաթոլիկ եկեղեցիներ:

Մենք համաձայն չենք նրանց ձեռնարկների հետ և մերժում ենք այդ շրջանների հակախաղաղասիրական և հակասոցիալիստական քաղաքականությունը:

Հիշեցնում ենք ամբողջ աշխարհի քրիստոնյաներին և կրոնական բոլոր այն համայնքներին, որոնք Ֆլետում են Քրիստոսի պատգամներից սիրո մասին, որ բոլոր նրանք հավասարաչափ պատասխանատու են խաղաղության կամ արյունահեղության համար, և որ խաղաղության պահպանումը կախված չէ միայն աղոթքից, այլ և այն բանից, որքան ակտիվ նրանք կպայքարեն ընդհանուր խաղաղության պահպանման համար, հարյուր միլիոնավոր մարդկանց կյանքի պահպանման համար մարդկության թշնամիների հրեշավոր ծրագրերից:

Մենք համոզված ենք, որ մեր ձայնը, ողջ աշխարհի խաղաղության կողմնակիցների ձայների հետ միասին, կզարթեցնի բոլոր քրիստոնյաների խիղճը և նրանք իրենց ակտիվ գործունեությամբ կապահովեն պատվավոր տեղ առաջադիմության, խաղաղության և սոցիալիզմի հաղթական ճակատում:

ԼՈՒԳԱԶՈՎԻՑՈՅԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ ԿՈԶԸ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻՆ

Աշխարհի վրա նորից կախվել է պատերազմի սպառնալիքը: Կապիտալիստները, իրենց եկամուտները պահպանելու և բազմապատկելու ապարդյուն ձգտումներով, ցանկանում են մարդկությունը բաշել նոր ուղմական աղետի մեջ:

Անխնա ճնշումով, իսկ ներկայումս բացահայտ ագրեսիայով, իմպերիալիստները իրենց ենթակա ժողովուրդներին վամենում են պահել ստրկության մեջ: Ներկա ժամանակում, որը վճռական է հարյուր միլիոնավոր մարդկանց կյանքի համար, մենք կոչ ենք անում աշխարհի ողջ քրիստոնեության խղճին՝

Հանուն քրիստոնեական սիրո միավորել իրենց ուժերը բոլոր բարի կամք ունեցող մարդկանց հետ, որպեսզի ապահովվի խաղաղությունն ողջ աշխարհում: Պաշտպանե-

ցե՛ք միակամ խաղաղության կողմնակիցների համաշխարհային վեհաժողովի Մշտական կոմիտեի Ստոկհոլմի դիմումը:

Չխոստովակիայի բոլոր քրիստոնեյա եկեղեցիների հոգևորականությունը՝ հաստատապես կանգնել է կապիտալիստական երկրներում գտնվող իր լծակից այն եղբայրների կողմը, որոնք դժվարին պայմաններում պայքարում են խաղաղության համար, ինչ որ թելադրում է նրանց քրիստոնեական խղճը:

Համաշխարհային քրիստոնեության բոլոր ուժերը դեպի խաղաղության պայքարը:

Քրիստոնյաների աշխատանքը՝ հանուն խաղաղության և խաղաղության պաշտպանների ընդհանուր ջանքերի, կոչնշացնի պատերազմի հրձիգների մոլթ դիտավորությունները:

ԼՈՒԳԱԶՈՎԻՑՈՅԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

ԳԵՆՈՍՈՎԱԿԻԱՅԻ ՄԵՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ Պ. ՖԵՐԼԻՆԳԵՐԻՆ

Հեռանալով Չխոստովակիայից, մեր անկեղծ շնորհակալություններն ենք հայտնում Ձեզ՝ Լուգաշովիցոյի օրերին մեզ ցույց տրված սիրալիր ընդունելության համար: Ձեր սքանչելի երկրից մեր ստացած քաղցր հուշերն ու տպավորությունները հավերժորեն կմնան մեր հիշողության մեջ:

Լուգաշովիցոյի կոնֆերանսը՝ քրիստոնյաների արդար խղճի ձայնն էր, որ միախորհուրդ և համարձակ հնչեց Ձեր ազատասեր երկրում: Քրիստոնեյա բազմաթիվ եկեղեցիների ներկայացուցիչները աշատեղ միահամուռ և միաձայն իրենց կամքը հայտնեցին խաղաղության համար պայքարելու գործում: Համագումարի ընդունած կոչը, որն ուղղված է աշխարհի բոլոր քրիստոնեյա ժողովուրդներին և քրիստոնեյա եկեղեցիների հոգևորականներին, տողորված է քրիստոնեական սիրո և եղբայրության ջերմ գգացմունքներով:

Վերադառնալով Ս. Էջմիածին, մենք մեր ծերունազարդ Կաթողիկոսին պատմեցինք Ձեր ժողովրդի և հոգևորականության ցույց տված սիրալիր վերաբերմունքի մասին մեր նկատմամբ, որը և անհուն գոհունակություն պատճառեց նրան:

Կրկին անգամ շնորհակալություն Ձեզ, Ձեր կառավարությանը, հոգևոր գլուխն և ժողովրդին: Աղոթում եմ առ Ամենաբարձրը՝ այն Աստված, որ զորավիգ և աջակից լինի մեզ մեր արդար իղձերի իրականացման մեջ և խաղաղությունը թագավորե աշխարհում:

Քրիստոնեյա եկեղեցիների Լուգաշովիցոյի կոնֆերանսի Հայաստանյայց Եկեղեցու պատգամավորությամբ նախագահ՝

ՌՈՒԲԵՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

